

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Na stížnost tuto odpověděla vrchnost takto: „Remeslníci křesťanští mají svá privilegia a vyšší patenty; ale poněvadž také i Židé privilegia od Jeho Milosti královské Ferdinanda dostali, které následovně od Jeho královské Milosti Leopolda konfirmované mají, dle kterých také Židé remesla se učiti a takové N. B. ve svých jenom přibytích, leč by někdo do své habitatione je povolal, právo mají — pročež bych za nejlépe uznal, kdyby bez mého poníženého předpsání tuto stížnost na úřad hejtmanšký uvrhl, kdežto by se mezi nimi srovnání udělati mohlo.“ — — —

Zprávy o remeslech a obchodech Židů libochovických jsou velmi chudé. Z různých městských písemných památek dovídáme se, že v století 17. převládají krejčí a řezníci; v století 18. uvádějí se ševci, koželuži (1711 Abraham Lederer), vinopalníci (1717 Mojžíš Fajšl, 1719 Nathan Moisl, 1791 Pereles Abraham). Mojžíš Eliáš zhotovoval egyptské cihly. Ve stol. 19. objevují se mydláři, vařiči potaše (Moser Kohn), sklenáři, soukeníci, rukavičkaři. Nejvíce starších zpráv shledáváme o obchodování masem. Židé měli konkurenci i u souvěrců. Tak o chromém Židu Vosrlovi rozkřikovali, že roznáší „francovité maso“.

Vz dor stálemu omezování a osočování měli obchod ve městě i v okolí rozvětvený. Tím také bohatli a sílil

V malém obchodovali „hauširničtvím“ (peří, „šmejd“ a různé drobné galanterní zboží); ve větších rozměrech obchodovali plátnem, kožemi, koňmi, obilím. (Z hebrejsky psané knihy jednoho obchodníka vyčistí můžeme, že vedl obchody s rolníky z Klapého, Duban, Slatiny, Křesyna, Chotěšova, Radešina a j. v roce 1785—1788.) Mnozí byli i členy vývozního spolku „Granaten Compagnie“.

Jan Lederer vyzvednul si r. 1725 pas, aby mohl po okolí prodávat koření a léčivé rostlinky. Trafiku měl Moses Moscheles. Stálých větších krámů židovských bylo r. 1722 osm, o jarmarce bylo 73 krámů křesťanských a 32 židovských. R. 1856 bylo 18 obchodů v rukou židovských a 15 v rukou křesťanských; a r. 1859 4 řezníci Židé a 5 křesťanů.

Hospodářstvím polním zaměstnávali se Židé pramálo. V roce 1846 měl více polí vlastních i najmutch Veith Kuk a Grünfeld Eliáš. V r. 1851, když měli Židé 52 domů, byly pole jen při 15 domech. Větší pozemky při domě měl Josef Lewi a Šimon Katz.

Ze sporých těchto zpráv poznáváme, že vz dor útrapám a protivenstvím udrželi se Židé na své výši; svou pilí, přičinlivostí a značnou inteligencí domohli se slušného majetku, což jim přiznávali i odpůrci jejich při komisích ratifikačních. Málo se dovídáme o jejich domácnostech a o jejich životě rodinném.

Malé nahlédnutí do soukromého života podává nám „pozůstatkovní řízení“ po zemřelém „Joachymu Berl Löwy“. Pocházel z Libně a v L. co „Schutzjude“ půjčoval peníze.

Při konaném řízení u magistrátu u přítomnosti purkmistra syndicusa a radních sepsán 1784 protokol, v němž čteme, že odkazuje své ženě a dcerě „Rössle“ kapitál 100 zl. rýnských, hotovost 152 zl. 22 kr., mobili 9 zl., celkem 261 zl. 22 kr.

Z jiných různých věcí uvádí se náušnice 3 zl., šňůra granátů 6 zl.

Vylicitováno bylo: stříbrné misky, kabát stříbrem vyšitý, sukně s kabelkou, kabátek se zlatými krajkami, mušelínové šatečky se zlatými krajkami a krajzlíkem, štucel atlasový, bohaté čepce zlaté a stříbrné, čepičky s kožišinou, korsety červené a modré, dětské, ložní a stolní prádlo atd.

Pokud se týče stránky národnostní a postavení jich v životě společenském, možno říci, že existenci svou Židé čestně uhájili.

Život kulturní po stránce náboženské, školní, obecní správy, spolkové a společenské.

Život kulturní po stránce náboženské dobře nám líčí Alexander Gundelfinger ve svých zápisích.

V Libochovicích jest u Židů vyvinutý orthodoxyismus. Každá novinka byla jim hrozným odpadlictvím. Modlitby, sabat a jiné věci konali více z náboženství než z lásky, jen aby poslechli verše z bible. U nich byla synagoga více místem k studiu v toře nežli místem k uctívání boha. Tradicionní formy bohoslužeb v synagoze se všemi světlými a temnými stránkami, s přísnou nábožnosí byly jim vším. Gundelfinger byl prodchnut náboženstvím víry, lásky — plným života a sily —, opakem do orthodoxní ztrnlosti.

Nebyl pro to, aby se odstraňovaly šmahem staré zvyky, byl jen pro odstraňování nepřistojnosti, při nich provozovaných. Rozhodně se přičítalo o odstranění licitačí slavnosti „palmové“ — nepřistojnosti při obřízce a j.

S vývojem Židovstva v L. šly ruku v ruce reformy ve věcech náboženských bez porušení starých tradic a zakořeněných zvyků.

Synagoga za starých dob byla dřevěná (Riegelsbau — příčkované zdivo). Později byla vystavena z kamene. R. 1809 vyšel v židovském městě oheň a zničil 18 domů a také synagogu. R. 1835 byla nově postavena přispěním vrchnosti.

Z inventáře sluší jmenovati velký kandelábr, svícen starožitný, stříbrné ozdoby, toru a nádherně vyšité pláštiky na toru. Jedna velmi ozdobná z r. 1850 darovaná byla od patricijské rodiny Abrahama Lederera.

Správu ve věcech náboženských vedli rabínové. V první polovině 19. stol. působil zde rab. Seligmann Rapaport, Samuel Neuburg. Po něm n. o. rabinát neobsazovala, proto úřad ten převzal bezplatně Neftali Gundelfinger.

Různé rituální obřady obstarával Marcus Menzel („Mincha-Gebet“, „Schachrit-Gebet“). Po něm převzal to synové jeho Aron a Eliáš (Schachrit) a Jakub Gundelfinger (Mincha). Tento Jakub Gundelfinger konal obřízky jako „první zkoušený autorisovaný operátor pro obřízky v Čechách“.

Po Neftali Gundelfingovi převzal rabinát Jakub Gundelfinger. Za něho byla 1835 nově postavena synagoga. Při jejím vysvěcení měl vzletnou řeč okresní rabín Piek na téma: „Dobré jest, že toho jednoho chápeš, ale neupouštěj od druhého.“

Po krátkém jeho úřadování zvolen za rabína Aron Günzburg. Hmotné jeho postavení bylo slabé. Plat jeho byl ročních 150 zl. r.; proto také dělal obci účetního a ve škole vedle hebrejštiny vyučoval též němčině. V synagoze zavedl německá kázání. Za dobu působení jeho v L. napsal knihu „Dogmatisch-historische Beleuchtung des Judentums“. Od lidu býval insultován z domněnky, že brožurami svými dělá útoky na křesťanství. R. 1848 ujel do Ameriky, kde se stal profesorem gymnasia.

Po něm dostal rabinát Šimon Friedmann (1850 až 1859). Byl výborný německý kazatel a talmudista.

Jemu následovali dr. Bernard Altar (1859 až 1864), Samuel Nagel (1864—1872).

Po jeho odchodu se rabinát neobsazoval. Vyučování náboženství svěřilo se kantori. Vedle rabínů bývali též tak zvaní „vorbetři“ (predikávači modliteb). Byl to r. 1835 Nathan Lederer, který zastával též úřad obecního sekretáře. Po něm přišel Lazar Sänger, který s velikou pilí pěstoval chorální zpěvy mládeže a Salomon Federmann, který jako kantor se osvědčil.